

Elektrik Piyasası Kanunu Tasarısı Üzerine “Değerlendirme”

Elektrik Piyasası Kanunu'nun 20 Şubat 2001 tarihinde kabulünden sonra yönetmelik ve uygulamaların da binlerce kez yapılan tadilatlar bu kez yasa taslağıyla sürüyor.

Yasa tasarısının genel gerekçesinde “bazı hususların kanunda düzenlenmesinde hem yatırım ortamının geliştirilmesi hem de hukuki belirlilik ilkesinin temini bakımından gereklilik olduğu değerlendirilmektedir” görüşüne yer verilmiştir. Tasarının genel olarak incelenmesi sonucunda, hukuki belirlilik ilkesi gereği tasarıda yer verilen hususların yatırımcıları ilgilendiren konular olduğu, sistemin tüketicileri ilgilendiren konularında ise anılan ilkeye uygun davranılmayarak, daha fazla düzenlemenin ikincil mevzuata ve Kurul kararlarına bırakıldığı görülmektedir. Zaman içerisinde tüketicilerin kendilerine uygulanan mevzuata itiraz etmeleri halinde yasal bir dayanaktan yoksun kalınacak, Kurul'a verilen görev çerçevesinde çıkartılan ikincil mevzuata göre çözüme gidilmesi gerekecektir. Bu durum aynı zamanda Yasa koyucunun yetkisinde olan pek çok konunun ikincil mevzuat düzenleme yetkisi altında ilgili idareye devredilmesi anlamına da gelmektedir.

Yapılan düzenleme bir “piyasa” hedefi ve oluşumunu içermekte ancak 4628 sayılı Kanun'da olduğu gibi, Tasarıda da yeterli bir piyasa tanımı yapılmamaktadır. Hatta tasarıda değişik maddelerde pek çok farklı piyasadan bahsedildiği halde, bu piyasaların (gün öncesi piyasası, gün içi piyasası, dengeleme güç pi-

yasası, yan hizmetler piyasası, tezgah üstü piyasaları gibi) ne anlama geldiği yasal olarak belirlenmemiştir. Bu durum geçmişte olduğu gibi, bundan sonra da günlük ihtiyaçlara göre EPDK tarafından sürekli üzerinde oynanan bir yapı/boz piyasaları ortaya çıkartacaktır.

•Tasarının 1. maddesi, Yasa'nın mevcut halinde olduğu gibi enerjinin “ucuz maliyetli” olarak tüketicilerin kullanımına sunulmasından bahsetmekte, ancak tüketicilere “ucuz” enerji sunulması yer almamaktadır. Elektrik piyasasında oluşan sistem, elektrik enerjisinin “ucuz maliyetli” elde edilmesi halinde bu “ucuzluğun” tüketiciye yansımaması ve sektördeki şirketlerin daha fazla kar etmesi anlamını taşımaktadır. Bu nedenle, “düşük maliyet” kriteri yanında, tüketiciye “düşük ücretle” sunulması ilkesi de getirilmesi gerekmektedir.

MADDE 3:

•Tanımlar maddesinde yer alan yönetmeliklere ilişkin tüm tanımlar (“dağıtım”, “dengeleme ve uzlaştırma”, “müşteri hizmetleri”, “yan hizmetler”, “şebeke” yönetmelikleri) tamamen çıkartılmıştır. 4628 sayılı Kanun'da zaten son derece esnek ve tartışmalı bir şekilde EPDK'ya ikincil mevzuat çıkarma yetkisi veren düzenleme, bu durumu daha da ileri götürerek, keyfiliğin sınırlarını adeta zorlamıştır.

•Tanımlar maddesinin (1) bendinde yer alan “Genel Aydınlatma” tanımını içerisinde, belediyeler tarafından inşa edilen ve belediyelerin hizmet alanı içerisinde yer alan “kamuya ait

park, bahçe, tarihi ve ören yerleri” aydınlatması ilave edilmiştir. Belediyeler tarafından karar altına alınmak suretiyle yapılan bu gibi aydınlatma işlerinin, genel aydınlatma içerisinde tanımlanması, niteliği ve sınırları belirsiz bir genel aydınlatma sonucunu doğuracaktır. Ayrıca Tasarı'nın 6. Geçici Maddesi ile genel aydınlatma giderlerinin hazine tarafından ödemesine son verilerek, **31.12.2015 tarihine kadar genel aydınlatma giderlerinin % 80'inin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bütçesinden, geri kalan kısmın ise Belediyelerin genel bütçe vergi gelirleri payından ve yetersiz kalması halinde il özel idare payından kesinti yapılarak ödemesi öngörülmektedir.**

MADDE 4:

•Mevcut Enerji Piyasası Kanununda yer alan “perakende satış hizmeti” faaliyeti yeni tasarıda kaldırılmıştır. Tasarıda piyasa faaliyetlerine “piyasa işletim faaliyeti” yeni bir faaliyet alanı olarak eklenmiştir. Mevcut 4628 sayılı Kanun'da bulunan ve yeni tasarıda da korunan, “toptan satış” ve “perakende satış” faaliyetleri, tasarı içerisinde tek bir lisansa tabi tutulmuş ve bu lisans türü “tedarik lisansı” olarak adlandırılmıştır. Dolayısıyla bu iki faaliyetin yerine tedarikçilik faaliyeti adı altında birleştirilmiş olmaktadır. Ancak, ikincil düzenlemelerle, tedarikçi lisanslarının, piyasa faaliyetlerine göre ayrıştırılıp ayrıştırılmayacağı bilinmemektedir.

MADDE 5:

• 8. fıkrasında “Üretim lisansının verilmesinde ve tadilinde rekabetin

geliştirilmesi amacıyla iletim ve dağıtım kısıtları ile ilgilinin piyasa gücü de dikkate alınır” hükmü yer almıştır. Üretim lisansı verilmesinde ve tadilinde dikkate alınacak hususlar arasında kaynak çeşitliliği, dışa bağımlılık/yerli kaynak ve yeni ve yenilenebilir özelliklerinin aranacağına ilişkin kurallar konulmamıştır. Bu durum öteden beri sistemin en büyük açmazlarından birini oluşturmaktadır.

MADDE 7:

Mevcut 4628 sayılı Yasada üretim faaliyetleri içerisinde yer alan ayrı bir lisansa tabi tutulan otoprodüktör ve otoprodüktör grubu uygulamaları kaldırılmış ve mevcut **otoprodüktörlerle ilgili olarak geçici 7. Madde ile “Otoprodüktör lisansı sahibi tüzel kişilere, mevcut lisanslarındaki hakları korunarak 31/12/2012 tarihine kadar resen ve lisans alma bedeli alınmaksızın üretim lisansı verilir” denilmiştir.**

Tasarının 7. maddesinin 3. fıkrasında “Üretim tesisi Bakanlık tarafından yönetmelik ile belirlenecek değer üzerinde verimi olan kojenasyon niteliğinde veya yenilenebilir kaynaklara dayalı olan üretim şirketinin ya da lisanssız üretim yapan gerçek veya tüzel kişinin; söz konusu tesiste ürettiği enerjiyi iletim veya dağıtım sistemine çıkmadan kullanması kaydıyla sahip olduğu, kiraladığı, finansal kiralama yoluyla edindiği veya işletme hakkını devraldığı tüketim tesislerinin ihtiyacını karşılamak için gerçekleştirdiği üretim, nihai tüketiciye elektrik enerjisi satışı olarak değerlendirilmez” hükmüne yer verilmiştir. Böylece kojenasyon tesisleri için belirli bir koruma devam ettirilmekle birlikte, otoprodüktör yöntemiyle üretim yapanların hakları kısıtlanarak, elektrik enerjisinin tamamının piyasa açılması söz konusu olmuştur.

MADDE 15:

•Tasarının 15. maddesinde denetim konusu düzenlenmiştir. (Ayrıca 3. maddenin (cc) bendinde de bu maddedeki düzenlemeye paralel

olarak sertifika sahibi denetim şirketi tanımı yapılmıştır). Buna göre elektrik piyasası faaliyetleri ile lisanssız faaliyet gösteren kişilerin inceleme ve denetimi, denetim hizmeti masrafları ilgililerine ait olmak üzere Kurum tarafından yapılacaktır. Elektrik dağıtım şirketlerinin her türlü denetimi ise denetim hizmeti masrafları ilgililerine ait olmak üzere Bakanlık tarafından yapılacaktır. Bakanlık elektrik dağıtım şirketlerinin denetimini, bu konuda ihtisas sahibi olan kamu kurum ve kuruluşlarına yetki devri suretiyle yaptırabilecektir. Bakanlığın ve EPDK'nın denetim yükümlülükleri ile ilgili olarak, bağlayıcı olmayacak şekilde inceleme, tespit ve raporlama yapmak üzere yetkilendirecekleri şirketlerden hizmet satın alabileceklerdir. Tasarıda yetkilendirilen şirketlerin nitelikleri, yetkilendirilmesi, yetkinin kapsam ve süresi, belirlenmesi ve yetkili şirketler ile denetlenecek şirketlerin hak ve yükümlülükleri, ödenecek bedellerin tespiti ile diğer usul ve esaslar ilgisine göre Bakanlık ve Kurum tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenecektir.

Tasarının bu maddesiyle, eski düzenlemelere paralel olarak üretim ve dağıtım şirketlerinin denetlenmesi işi özel denetim şirketlerine devredilmektedir. Oysa daha önce benzer içerikte olan **5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun'un 6/C maddesinde yer alan hüküm Anayasa Mahkemesi'nin 2011/27 E. 2012/101 K ve 5.7.2012 tarihli kararıyla iptal edilmiştir.** Dolayısıyla Tasarı'daki yeni düzenleme de Anayasa Mahkemesi kararına aykırılık taşımaktadır.

Tasarının 3. maddesinde yer alan Tanımlar bölümünden de anlaşılacağı üzere yeni kanun taslağında, mevcut düzenlemeden farklı olarak “ön lisans” uygulaması getirilmektedir. Nitekim taslağın 6. maddesi “önlisans esasları” başlığını taşımaktadır. Ön lisans tanımı şu şekilde yapılmak-

tadır: “Üretim faaliyetinde bulunmak isteyen tüzel kişilere, üretim tesisi yatırımlarına başlamaları için gerekli onay, izin, ruhsat ve benzerlerinin alınabilmesi için belirli süreli verilen izni” 6. maddede ise ön lisans sürecine ilişkin ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir. Buna göre ön lisans en fazla 24 ay süre için verilmekte, EPDK kararıyla bu süre 36 aya çıkartılabilmektedir. Ön lisans süresi içerisinde üretim tesisi yatırımına başlamak için gerekli prosedürü tamamlayamayan tüzel kişilere lisans verilmemektedir. Geçici 9. maddede halen üretim lisansı almış ve fakat inşaat öncesi dönemi tamamlayamamış şirketlerle ilgili konuları düzenleme altına almıştır.

Tasarı metninin 8. maddesi iletim faaliyetleri ile TEİAŞ'ın mülkiyet ve işletme sınırlarını belirlemektedir. Bu maddenin 3. fıkrasında “Üretim veya tüketim tesisinin iletim sistemine bağlantısının; bir başka üretim veya tüketim tesisine ait şalt sahası üzerinden yapılması halinde; bağlantı yapılan fiderin kullanım hakkı, işletme ve bakımı TEİAŞ'a aittir. Ancak, TEİAŞ bu tür teçhizatların işletme ve bakımını ilgili üretim veya tüketim tesisi sahibi kişilere gördürebilir” denilmektedir.

Elektriğin yeterli, kaliteli, sürdürülebilir, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulması için şeffaf bir elektrik enerjisi piyasasının oluşturulmasını hedefleyen yasa bunların hiç birini gerçekleştirmedi. Her şeyi söyleyip “kamunun tasfiyesi amaçlanır” diyemeyen yasa, özel sektöre sermaye ve pazar devrinden öteye gitmedi, gitmeyecek. Oniki yıldır yapılan değişiklikler, çıkar grupları arasındaki kavga ve pazarın kontrolüyle sınırlı kaldı. Bu kez gökten iki kabak düştü. Biri her zaman ki gibi tüketicilerin, diğeri ise otoprodüktörlere başına. Ama asıl kabak yasanın kendisi. “O” da her şey “tamamlandığında” hepimizin başına düşecek.